

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

“Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

BG051PO002/13/1.3-07, Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г.

„Ефективни политики в Община Стражица”

МЕТОДИКА ЗА МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИ ПОЛИТИКИ В ОБЩИНА СТРАЖИЦА

Април 2014 г.

“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Оперативна програма „Административен капацитет” 2007-2013 г.

„Избор на изпълнител за изработване на - правила и методики за мониторинг, контрол и последваща оценка на изпълнението на общински политики, последваща оценка на Общинския план за развитие на Община Стражица 2007 – 2013 г., общински план за развитие на Община Стражица 2014 – 2020 г., концепция за пространствено развитие на Община Стражица, Наръчник, свързан с изпълнението на общинските стратегически документи, изработване на предварителна оценка на Общинския план за развитие на Община Стражица 2014 – 2020 г., в изпълнение на проект „Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейски социален фонд”

„Изработване на правила и методика за мониторинг, контрол и последваща оценка на изпълнението на общински политики”

Април 2014 г.

Димитър Димитров:

/ Управител, „ДиДжи Консулт“ ЕООД; Ръководител на екипа/

“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

1. Политики на общинско ниво в община Стражица.

2. Мониторинг – понятие, принципи, видове.

2.1. Понятие и принципи на мониторинга.

2.2. Обхват на мониторинга и оценката на публичните политики.

2.3. Видове мониторинг – външен и вътрешен.

Оценка на изпълнението на общински политики.

3. Индикатори за наблюдение и оценка на общински политики.

Приложение № 1: Примерни екологични индикатори.

Приложение № 2: Общи индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост през периода 2014 – 2020 г.

“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1. Политики на общинско ниво в община Стражица.

Съгласно чл. 17 от Закона за местното самоуправление и местната администрация на общините е предоставена възможност да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност в сферата на:

- ❖ Общинското имущество, общинските предприятия, общинските финанси, данъци и такси, общинската администрация;
- ❖ Устройството и развитието на територията на общината и на населените места в нея;
- ❖ Образованието;
- ❖ Здравеопазването;
- ❖ Културата;
- ❖ Благоустрояването и комуналните дейности;
- ❖ Социалните услуги;
- ❖ Опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси;
- ❖ Поддържането и опазването на културни, исторически и архитектурни паметници;
- ❖ Развитието на спорта, отдиха и туризма.

В рамките на изпълнение на основните функции на местните власти, с нормативни и поднормативни актове на общините е възложено да разработват и изпълняват **стратегии, планове и програми**. Общините са и органите които са ангажирани с изпълнението на национални и регионални политики и планове, както и стоят в основата на планирането на регионалното развитие на местно ниво.

В изпълнение на своите функции и съобразно законовите си задължения в Община Стражица понастоящем са разработени и се изпълняват следните програми и планове:

- ❖ Общински план за развитие на община Стражица за периода 2007-2013 г. В процес на подготовка и обсъждане е Общинския план за развитие на община Стражица 2014 – 2020 година. Изпълнението на Общинския план за развитие е пряко обвързано с разработването и реализацията на други секторни програми и стратегии. В периода на

“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

реализацията на Общинския план за развитие на Община Стражица 2007 – 2013 г. са разработени, реализирани или са в процес на реализация следните програми и стратегии:

❖ План за икономическо развитие на община Стражица за периода 2007- 2013 година, съдържащ следните програми:

- Програма за запазване и разширяване на съществуващия бизнес;
- Програма за привличане на инвестиции и регионално и международно сътрудничество;
- Програма за развитие на модерно селско, горско стопанство, рибовъдство и алтернативни форми на туризъм.

- ❖ Програма за развитие на туризма в община Стражица 2007 – 2013 година;
- ❖ Общинска програма за опазване на околната среда в община Стражица;
- ❖ Програма за развитието на младежките дейности в общината - гр. Стражица;
- ❖ Стратегия за интеграция на ромите и други малцинства на територията на община Стражица /2012 – 2020/;

❖ Програма за здравна интеграция на лица в неравностойно положение, принадлежащи към етническите малцинства.

❖ Краткосрочна програма за енергийна ефективност на Община Стражица, които се разработват ежегодно.

- ❖ Програма за развитие на здравеопазването в Община Стражица.
- ❖ Програма за развитие на физическата култура и спорта.
- ❖ Стратегия за развитие на социалните услуги в Община Стражица 2007-2017 г.
- ❖ Стратегия за управлението на общинската собственост в община Стражица за периода 2010 – 2011 г.

❖ Стратегия за управлението на общинската собственост в община Стражица за периода 2013 – 2015 г.

5
“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- ❖ Общинска стратегия за развитие на услуги за деца и семейства - община Стражица 2007 – 2010 г.
- ❖ План за управление при кризи вследствие на терористична дейност в община Стражица.
- ❖ Общинска стратегия за закрила на детето.
- ❖ Програма за овладяване популацията на безстопанствени кучета на територията на община Стражица 2008 – 2010 година.
- ❖ Програма за овладяване популацията на безстопанствени кучета на територията на община Стражица 2012 – 2015 година.
- ❖ Общинска програма за осъществяване на общополезни дейности от лицата получаващи социални помощи.
- ❖ Програма за развитие на човешките ресурси в Община Стражица за периода 2007 – 2013г.
- ❖ Програма за управление и разпореждане с имотите - общинската собственост в община Стражица за 2010 г., 2011 г., 2012 г., 2013 г.;
- ❖ Програма за изпълнението на Стратегията за прозрачно управление и за превенция и противодействие на корупцията в община Стражица.
- ❖ Програма за развитие и инвестиции на населените места от община Стражица.
- ❖ Общинска програма за управление на отпадъците 2011 - 2015 г.
- ❖ Програма за развитие на читалищната дейност в община Стражица, изготвена на годишна база.
- ❖ Стратегията за местно развитие 2011 - 2015 на Сдружение “Местна инициативна група Лясковец – Стражица”.

Приемането на общинския план за развитие на община Стражица 2014 – 2020 е обвързано и с извършване на оценка на изпълнението на политики и програми, изпълнени в

“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

периода до 2013 година, както и актуализацията им в съответствие с разработения нов план за развитие на общината.

2. Мониторинг – понятие, принципи, видове.

2.1. Понятие и принципи на мониторинга.

Разработването и прилагането на публични политики преминава през няколко етапа, които са и основни етапи в процеса на стратегическо планиране, а именно:

- ❖ Анализ на проблема – първия етап от процеса на планиране;
- ❖ Търсене и формулиране на решения - разработване на политики;
- ❖ Изпълнение на решенията – прилагане на разработената политика;
- ❖ Проверка на прилагането, оценка на процесите – мониторинг, наблюдение и оценка на съответната политика;
- ❖ Предприемане на последващи (коригиращи и превантивни) действия - контрол и подобряване на процесите

Мониторингът на публични политики и програми може да се определи като **процес на системно и непрекъснато** събиране и анализ на информация за хода на реализацията на политиката/програмата и постигането на поставените цели и очаквани резултати. Получената информация се използва за целите на управлението – осъществяване на контрол и вземане на управленски решения за продължаване, изменение, допълване или прекратяване на реализацията на съответната политика или програма. Основна задача на мониторинга на публичните политики и програми е да се следят и измерват постигането на техните цели и ефективността им в хода на тяхната реализация. В резултат на осъществявания мониторинг могат да се направят своевременни корекции в начина на изпълнение на политиките и програмите.

“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мониторингът се свързва с една от значимите управленски функции – оценката и контрола при планиране и управление на програми и политики, поради което е важен инструмент за ефективното управление.

Чрез мониторинга се цели да се предостави на компетентния орган и неговия екип, както и на главните заинтересовани страни информация за напредъка – или липсата на напредък, както и да се даде отчет за постигането на резултатите.

Мониторингът и оценката на публичните политики и стратегически документи са инструменти на доброто управление. Те са важна част от процеса на вземане на решения и управление на цялостния цикъл на **разработване, прилагане и оценяване** на обществените политики. Успехът и резултатите от една политика или програма зависят от много фактори, като сред тях са и характеристиките на целевите групи, изпълнителите и заинтересованите страни.

Разработването и прилагането на система за оценка, контрол и мониторинг на местните политики, гарантира спазването на основните принципи на добро управление, а именно:

- **Качеството на изпълнението** на политиките;
- **Отчетност.** Контролът и мониторинга са инструментите, които дават отговор на въпросите до каква степен политиките постигат своите цели, доколко рационално са използвани публичните ресурси, какви са обществените въздействия;
- **Отговорност на управлението.** Непрекъснатият мониторинг и контрол, с участието на всички заинтересовани страни дава възможност да се предприемат коригиращи действия с цел подобряване на политиката на управление.
- **Прозрачност на управленските процеси.** В процесът на осъществяване на мониторинг и контрол е задължително участието на всички заинтересовани страни, които са въввлечени на етапите на разработване и изпълнение на местните политики

8
“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- **Ефективност и ефикасност на политиките** и изграждане на стратегическа визия, което гарантира постигане на резултати, адекватни на обществените нужди, като наличните ресурси се използват по най-добрия начин.
- **Ефективност** по отношение постигането на целите на политиката, а също и оценка на действителните резултати и въздействия в сравнение с планираните и очаквани такива.
- **Прилагане на принципите за гражданско участие** - активните граждани получават възможност да участват във вземането на решения за реализацията на публичните политики или необходимостта от тяхната промяна.

2.2. Обхват на мониторинга и оценката на публичните политики.

Оценката на публичните политики и програми може да има различен обхват, като сред най-често срещаните са:

✚ **Оценка на процеса.** Оценява се как и до каква степен се изпълнява публичната политика и дали програмата функционира, както е планирано. Обикновено оценката засяга съответствието на извършваните дейности и интервенции със законовите и нормативните изисквания, съдържанието на програмата или плана за действие, и очакванията на обществото/заинтересованите страни.

✚ **Анализ на съотношението „разходи/ползи” и анализ на ефикасността на разходите.** Това са анализи, при които се сравняват резултатите и постиженията на програмата с разходите (изразходваните ресурси) за тяхното получаване. Чрез анализа на съотношението „разходи/ползи” се определят целесъобразността на направените вложения и адекватността на получените ползи. Анализът на ефикасността на разходите оценява уместността на разходите за постигане на определена цел, за да се идентифицират най-изгодните възможности и начини за постигане на предвидените цели.

✚ **Оценка на резултатите.** Оценява се до каква степен се постигат очакваните резултати на публичните политики и програми. Тази оценка се съсредоточава преди всичко

9
“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

върху резултатите и постиженията (включително странични, непланирани и нежелани ефекти), за да се прецени ефективността на съответната политика. Възможно е да се поставят и въпроси, свързани с оценка на качеството на продуктите и услугите, предоставени на различните целеви групи. При оценяването на постиженията може също да се оценят програмните процедури, за да се разбере как са получени резултатите или защо не са постигнати очакваните ефекти.

+ **Оценка на въздействието.** Оценяват се въздействията на публичната политика в различни аспекти, както и реалния ефект върху целевите групи, за които е предназначена. Могат да се сравнят ефектите от политиката с това, което би се случило, ако тя не се прилагаше. Тази оценка се използва, когато е известно, че върху резултатите от програмата влияят външни фактори, за да се разграничи приносът на политиката/програмата за постигане на нейните цели. Оценката в този случай е насочена преди всичко към степента на постигане на целите на политиките/програмите, а също и на постигнатите действителни резултати.

2.3. Видове мониторинг – външен и вътрешен. Оценка на изпълнението на общински политики.

Мониторингът на политиките може да бъдат условно разделени на **вътрешен и външен**.

Вътрешният мониторинг се извършва от служителите в съответната администрация. При него се акцентира върху разпределението на наличните ресурси, разходването на отпуснатите средства, изпълнението на задачите, спазването на сроковете, възникването на непредвидени обстоятелствата, предлагането на уместни промени, внасянето на своевременни корекции, както и върху установяването на действителния напредък в прилагането на определена политика (план, програма) в дадена област.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Вътрешният мониторинг трябва да бъде въведен като периодично повтаряща се дейност на експертите, определени от компетентния орган, ангажиран с изпълнението и прилагането на съответната политика.

Външният мониторинг се възлага от компетентния орган на външни за съответната администрация експерти или организация. Той създава допълнителна сигурност по отношение на независимостта, откритостта, обективността и прозрачността при оценката на междинните и крайните резултати. При осъществяването на външния мониторинг е от изключителна важност да се включат всички заинтересовани страни и целеви групи, към които е насочена съответната политика/програма, стратегия или план.

Оценката също е задължителен елемент и е част от процеса на изпълнение на съответната програма/стратегия/план.

В зависимост от целта на оценяването - дали е за подобряване на планирането, за проверка на изпълнението или за постигане на по-голяма отчетност- и времеви момент на оценката се различават **предварителна (Ex-ante)** , **междинна** и **последваща оценка**. Необходимостта от извършване на този вид оценки на различните етапи от разработването и изпълнението на плана е заложено и като задължителен елемент в Методическите указания за разработване на Националната стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020), Общински планове за развитие (2014-2020), приети през 2011 година от Министерство на регионалното развитие и благоустройство, понастоящем Министерство на регионалното развитие (МРР).

Оценката е периодична проверка за **съответствието, ефикасността, ефективността, въздействието, устойчивостта** на политиката, програмата, стратегията, съобразно предварително определените цели. Тя се основава на текущите доклади, изготвени по време на прилагането, но може да включва и допълнителни проучвания от външни наблюдатели.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Основната цел на оценяването е подобряване опита на администрацията в планирането и прилагането на публични програми и политики, поради което основните цели на оценяването на стратегии и програми са свързани с планиране, изпълнение и отчетност. Оценката е от важно значение, за да се идентифицират тенденциите, да се проследява прогресът, да се извлекат поуките, да се синхронизират действията с променящите се условия, да се отговори на новите предизвикателства, да се осигури отчетност и не на последно място да се развие капацитет чрез учене. Основните критерии, които се използват за постигане на обективна преценка, са критериите за **приложимост, обоснованост, ефективност, ефикасност, въздействие и устойчивост.**

Извършването на оценката, съгласно Закона за регионалното развитие се извършва на три етапа – предварителна оценка, междинна оценка и последваща оценка.

+ **Предварителна оценка** - Основна цел на предварителната оценка е да се подобри качеството на стратегическия документ/политиката/програма по отношение на адекватността на стратегическата част, предвидените ресурси за постигане на планираните цели и приоритети, ефективността на системата за управление на плана, както и съобразяването с националните политики, регионални, областни политики в съответния сектор и съгласуваността и синхронизацията на съответната политика с другите приети вече политики и програми на общинско ниво.

+ **Междинна оценка** – междинната оценка е задължителна за плановете документи. Междинната оценка е важен инструмент за систематична оценка на резултатите от изпълнението им след началото на периода на тяхното действие, като се оценява напредъка по постигането на заложените цели на развитието на различните териториални нива.

Съгласно Закона за регионалното развитие (чл. 33, ал. 1) се изисква изработване на междинна оценка за реализацията на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие. Целите и оценките при различните фази на оценителния

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

цикъл са различни и ключовите въпроси на които трябва да се даде отговор при различните видове оценки се различават.

✚ **Последваща оценка.** Определянето на ясни и обективни критерии има важно значение за извършване на качествена междинна и последваща оценка на изпълнението на плановете за регионално развитие. Отчитането на постигнатите резултати, съгласно определените критерии е съществено изискване и при изготвянето на окончателния доклад за изпълнението на всяка политика, стратегия и програма.

3. Индикатори за наблюдение и оценка на общински политики.

Основният механизъм за извършване на наблюдение, оценка и контрол на местните политики, плановете е чрез **системата от индикатори за наблюдение, оценка и контрол**. За целите на наблюдението и оценката се разработва система съгласно нормативните изисквания и стандарти, която включва формите и начините за събиране на информация, индикаторите за наблюдение, органа за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката, както и системата на докладване и осигуряване на информация и публичност. В цялостния процес на наблюдение и оценка на плановете и политиките трябва да се спазва **принципа за партньорство, като** участват кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, общинският съвет, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината и др.

Системата от индикатори трябва да съдържа задължително няколко основни компонента, а именно:

✚ **Очаквани резултати.** От особена важност за успешното и ефективно осъществяване на дейностите по мониторинг на изпълнението е ясното и прецизно дефиниране на очакваните резултати от изпълнението на конкретна политика. Още на етап планиране, общинската администрация, като орган, отговорен за разработване и прилагане на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

съответната програма, политики и стратегия трябва да дефинира ясно желаните ефекти от реализацията на съответната политика.

✚ **Ключови индикатори за мониторинг.** За да се проследи напредъка по изпълнението на конкретната политика и постигането на дефинираните очаквани резултати следва да се разработи и приложи система за измерване на изпълнението въз основа на набор от ключови показатели. Включването на всички заинтересовани страни на етап планиране и разработване на конкретна политика и програма е от изключителна важност, тъй като конкретният план за развитие, секторна програма или политика са свързани с изпълнение на конкретни ангажименти, съответно от социални партньори, представители на местния бизнес, неправителствени организации, браншови организации и др.

Както целите, така и индикаторите за мониторинг и оценка, съобразно принципите на стратегическото планиране следва да отговарят на няколко основни критерия:

- ✚ Да бъдат **специфични** - ясно определени и да имат ясна дефиниция;
- ✚ Да бъдат **измерими**. Индикаторите са насочени към оценка на постигането на желано бъдещо състояние и следва да бъдат количествени (за измерване на ефективността) или качествени (за измерване на динамичната устойчивост чрез оценка на нагласите и поведението).
- ✚ Да бъдат **постижими** – индикаторите трябва да бъдат така дефинирани, че да бъдат постижими и изпълними, като информацията относно степента на изпълнение следва да има възможност да се основава на конкретни, детайлизирани данни.
- ✚ Да бъдат **релевантни** – индикаторите трябва да бъдат пряко обвързани с целите на поставените цели на съответния план, стратегия или програма.
- ✚ Да бъдат **обвързани с времето** – индикаторите трябва да са обвързани с конкретна времева рамка.

Не на последно място индикаторите следва да бъдат ограничени на брой, възможно най-опростени и разбираеми и определени с участието на всички заинтересовани страни.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на целите и приоритетите на политиките/програмите/планове на местно ниво има за крайна цел да повиши ефективността и ефикасността на използваните материални, финансови и човешки ресурси за постигане на желаните резултати и въздействие.

Изборът на индикатори трябва да бъде съобразен с целите на съответната политика. Могат да се разграничат три йерархично структурирани цели – **обща, конкретна и оперативна**. Индикаторите трябва да бъдат верифицирани спрямо целта, която се предполага, че обслужват, т.е. индикаторите трябва да позволяват да се измери до каква степен една политика е била добре планирана, адекватно изпълнена и доколко са постигнати нейните цели.

Съществува **връзка между** нивото на целите, които се наблюдават и типа на индикаторите, които се използват. С индикаторите се измерват няколко основни компонента – използваните ресурси, реализираните продукти, постигнатите резултати и не на последно място постигнатото въздействие върху съответната целева група или на територията за която е предназначена съответната политика.

+ **Индикаторите за ресурси** предоставят информация относно финансовите, човешките, материалните, организационните или регулаторните средства, необходими за изпълнението на политиката/програмата.

+ **Индикаторите за продукти** се отнасят до продуктите, които се очаква да бъдат произведени (или услугите, които трябва да се предоставят) чрез реализацията на политиката/програмата.

+ **Индикаторите за резултатите** отразяват непосредствените влияния на програмата върху целевите групи, бенефициентите, преките адресати на политиката/програмата.

Индикаторите за резултат, които могат да се използват за оценка на съответната политика/програма или план са например - подобрена инфраструктура, обновени жилища,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

подобрена достъпност, увеличени зелени площи, подобро състояние на околната среда, повишаване на заетостта, увеличен брой на икономическите субекти, повишен инвестиционен интерес към общината, повишена пазарна цена на недвижимата собственост, подобрени енергийни характеристики и повишена енергийна ефективност в обществените сгради.

Индикаторите за въздействие се отнасят към по-широките последици от политиката/програмата извън прякото и непосредствено влияние върху целевите групи. **Индикатори, свързани с въздействие върху развитието на територията** – повишаване на посещаемостта и на броя на туристите, ръст на инвестициите, брой новооткрити работни места, повишено качество на здравно обслужване, на социалните услуги, разширен културен сегмент, интегриране на групите в неравностойно положение и др.

За осигуряването на обективна база за извършване на наблюдение и оценка е необходимо да бъде определен **списък от индикатори**, отнасящи се до наблюдавани части от съответната политика, план/програма/политика. Например за общинския план за развитие, съгласно методическите указания за разработване на този вид документи индикаторите следва да оценяват социално-икономическите и екологичните характеристики на регионалното развитие. Системата от индикатори за наблюдение и оценка може да включва три типа индикатори - общи, конкретни и оперативни.

Основните индикатори могат да бъдат използвани за измерване и оценка на степента на постигане на главната цел и стратегическите цели за развитието на съответната територия, ако се отнася за план за развитие, за развитието на конкретен сектор, ако касае секторна програма или план.

Индикаторите трябва да бъдат съпоставими и с други макроикономически или секторни процеси, както и с основните индикатори, използвани в системите за наблюдение по оперативните програми (например, индикаторите за БВП, производителност на труда,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

равнище на заетост и безработица, равнище на бедност, екологични индикатори, демографски индикатори и др.).

Специфичните индикатори се отнасят до постигането на специфичните цели за реализация на отделните приоритети от стратегическата част и могат да бъдат количествени и качествени в зависимост от специфичния контекст, очакваните резултати и въздействие.

Оперативните индикатори се използват за оценка на конкретните мерки и действия, заложиени в изпълнението на плана.

При разработването на индикаторите е необходимо прецизно да се дефинират целите, чието постигане се оценява. Валидността и приложимостта на индикаторите зависят от тяхната обвързаност с резултата, който трябва да се постигне. Резултатът следва да се измерва с балансиран набор от индикатори.

За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор следва да се посочат мерните единици, с които ще се измерва, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на съответния план или политика. При наличие на достатъчно информация и данни на периодична база могат да се определят и междинни стойности на индикаторите по ключови приоритети, мерки или проекти.

В някои случаи индикаторите, които следва да се приложат са нормативно определени и съответната община трябва да се съобрази с това изискване при разработването на съответната политика. Като пример за задължителни индикатори, които трябва да се вземат предвид и да се отчетат при изготвянето на общинските планове за развитие, където в Методическите указания за разработване на Националната стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020), Общински планове за развитие (2014-2020), приети през 2011 година от Министерство на регионалното

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

развитие и благоустройство, понастоящем Министерство на регионалното развитие. В методическите указания е определено, че при разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на общинския план за развитие следва да се имат предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2014-2020 г. При разработването на общинските планове с методическите указания е заложено да се вземат предвид седемте екологични индикатора. В методическите указания за разработване на Интегрираните планове за градско възстановяване и развитие също са заложени комплекс от индикатори, които следва да се прилагат за оценка на въздействието на плана.

Приложение № 1: Примерни екологични индикатори.

Екологични индикатори, които следва да бъдат включени в Общинските планове за развитие, в съответствие с Методически указания за разработване на Националната стратегия за регионално развитие на РБългария (2012-2022) Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020) Областни стратегии за развитие (2014-2020) Общински планове за развитие (2014-2020) на Министерство на регионалното развитие и благоустройството.

В рамките на проекта на ПРООН „Конвенциите от Рио” бе разработена система от седем стратегически индикатори, включени в Методическите указания за разработване. Разработените индикатори се отнасят до определена териториална единица и характеризират дадено явление или процес, като промяната в стойностите им имат ясно изразено отношение към приоритетите, залегнали в ключовите конвенции на ООН и европейски стратегически документи в сферата на опазване на околната среда и съответно отразени в националните екологични цели. Те са формулирани на база експертен анализ по редица критерии като: комплексност, достоверност, информационна обезпеченост, приложимост за различни нива на планиране и др.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Системата от индикатори цели да послужи за мониторинг на съществуващите проблеми и напредъка при тяхното решаване в резултат на разработване и изпълнение на политиките за регионално развитие. Поради това в нея фигурират статистически показатели, които могат да покажат промяна в динамика за кратък период от време както следва:

Индикатор 1: Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти);

Индикатор 2: Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии;

Индикатор 3: Емисии на парникови газове (приравнени към CO₂ еквивалент) на жител от населението;

Индикатор 4: Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение;

Индикатор 5: Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение на човек от населението”;

Индикатор 6: Дял от територията на териториалната единица с висок риск от ерозия

Индикатор 7: Степен на постигане на националните цели за използване на възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност.

Пълната информация относно разработената система от индикатори с подробни технически паспорти, предоставящи информация относно възможностите за тяхното интегриране в процесите на регионално планиране, както и база данни с изходни данни за различните териториални единици и нива на планиране в България е налична на интернет страницата на проекта „Конвенциите от Рио” на адрес:

http://www.rioconventions.org/website_uploads/File/Documents/Indicators_all.pdf

19
“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Приложение № 2: Общи индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост през периода 2014 – 2020 г.

В Методически указания за разработване на Националната стратегия за регионално развитие на РБългария (2012-2022) Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020) Областни стратегии за развитие (2014-2020) Общински планове за развитие (2014-2020) на Министерство на регионалното развитие и благоустройството са дефинирани общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост през периода 2014-2020 г. Индикаторите са определени за всяка тематична област.

Примрените индикатори, които са приложими при разработването на общинските планове за развитие са както следва:

ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ	ПРИМЕРНИ ИНДИКАТОРИ
Производствени инвестиции	Брой предприятия, получили безвъзмездна финансова помощ.
	Брой подпомогнати нови предприятия.
	Брой работни места, създадени в подпомогнатите предприятия.
Туризм	Брой разработени нови туристически маршрути
	Брой на посещения на подпомогнатите туристически атракции.
Внедрени иновации	Брой предприятия с въведени иновации.
	Брой предприятия, които си сътрудничат с подпомагани изследователски институти.
	Брой предприятия въвели нови за пазара или значително подобрени продукти в резултат на иновационни или научно-изследователски и развойни проекти.
Базова инфраструктура	Брой лица/дял от населението с осигурен ширококолов достъп.
	Обща дължина на новопостроени пътища.
	Обща дължина на реконструирани или подобрени пътища.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Енергия и климатични промени	
ВЕИ	Мощности за производство на възобновяема енергия
Енергийна ефективност	Брой домакинства с подобро енергийно потребление - kWh/година. Намаление на енергийното потребление в обществени сгради. Брой потребители допълнително включени към интелигентни мрежи.
Намаляване на парниковите газове	Прогнозирано намаление на парниковите газове в еквивалент тонове – CO ₂ .
Социална инфраструктура	
Образование и грижа за децата	Капацитет на подпомаганите образователни услуги и грижи за децата.
Здравеопазване	Капацитет на подпомаганите здравни услуги.
Жилищен фонд	Брой домакинства, ползващи се от подобри жилищни условия.
Културна среда	Брой посещения на подпомаганите културни обекти.
Околна среда	
Твърди опадащи	Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъците /тон/.
Водоснабдяване	Допълнителен брой лица/ дял от населението с подобро водоснабдяване - брой лица/процент.
	Намаление на загубите на вода във водоснабдителната мрежа – куб.м.
Третиране на отпадъчни води	Допълнителен брой население (жители) с подобро третиране на отпадъчните води – еквивалент население /жители/.
Превенция и управление на риска	Население, ползващо се от мерки за защита от наводнения. Население, ползващо се от мерки за защита от пожари и други мерки за превенция на риска.
Рекултивация на земята	Обща площ на рекултивирани терени – хектари.
Изолиране на почвите	Промяна на земните площи с изолирани почви в резултат на мерки за развитие – хектара.
Биоразнообразие	Площ на естествените местообитания с подобрен статус.
Пазар на труда и обучение	Участие в съвместни инициативи за местна заетост и професионално обучение (вкл. квалификация и преквалификация) – брой лица.

21

“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	Участие в проекти за насърчаване на равенството между половете, равните възможности и социалното включване с трансграничен характер – брой лица Участие в образователни и обучителни схеми за подпомагане на младежката заетост, възможностите за образование и особено висше и професионално образование – брой лица.
Институционален и административен капацитет	Брой проекти, насърчаващи правно-нормативното и административното сътрудничество и сътрудничеството между гражданите и институциите – брой проекти. Брой проекти за междурегионално сътрудничество, повишаващи ефективността на политиката на сближаване – брой проекти. Брой проекти за транснационално сътрудничество, повишаващи ефективността на политиката на сближаване – брой проекти.

При изготвянето на методическите указания са използвани следните документи:

2. Методическите указания за разработване на Националната стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020), Общински планове за развитие (2014-2020), приети през 2011 година от Министерство на регионалното развитие и благоустройство, понастоящем Министерство на регионалното развитие.
3. Методически указания за актуализиране на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие - 2009 година.
4. Методически указания за разработване на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие.
5. Наръчник за прилагане на Единната методология за провеждане на функционален анализ в държавната администрация;
6. Мониторинг и оценка на публични политики и програми, издание на Център за изследване на демокрацията.

22

“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

7. Наръчник за прилагане на принципите за добро управление, издание на Обдусмана на Република България.

23
“Този документ е създаден в рамките на проект “Ефективни политики в Община Стражица”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по бюджетна линия: BG051PO002/13/1.3-07, договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-31/07.11.2013г. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Стражица и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.”

“ДиДжи Консулт” ЕООД